

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/konkursy-i-nagrody/nagroda-honorowa-swiadek/rzeszow/154807,W-Rzeszowie-wreazono-nagrody-honorowe-Swiadek-Historii.html>
27.04.2024, 04:25

W Rzeszowie wręczono nagrody honorowe „Świadek Historii”

22 listopada 2021 roku laureaci IX i X edycji „Świadka Historii” odebrali nagrody honorowe z rąk prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego.

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Dr Karol Nawrocki, prezes IPN, podczas uroczystości wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Dr Dariusz Iwaneczko podczas uroczystości wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” - Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Katarzyna Gajda-Bator (IPN Rzeszów) podczas uroczystości wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” - Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uroczystość wręczenia nagród honorowych „Świadek Historii” – Rzeszów, 22 listopada 2021. Fot. Mikołaj Bujak (IPN)

Uhonorowane nagrodami Instytutu Pamięci Narodowej „Świadek historii” zostały osoby i organizacje szczególnie zasłużone dla upamiętniania historii Narodu Polskiego. Wręczając wyróżnienia prezes IPN dr Karol Nawrocki podziękował laureatom za walkę o wolność swoją i przyszłych pokoleń.

Uroczystość odbyła się w Instytucie Muzyki Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Laureaci IX edycji Nagrody Honorowej IPN „Świadek Historii”

- **Józefa Bryg** – urodziła się 21 marca 1938 r. w Jarosławiu. Wraz z rodziną została przesiedlona do Palikrów na Wołyniu. 12 marca 1944 r. bojówka UPA i 4. Galicyjskiego Ochotniczego Pułku SS, złożonego z ukraińskich ochotników, wymordowały 365 mieszkańców tej miejscowości. Z siedmioosobowej rodziny przeżyła tylko ona z bratem Stanisławem. Ocalili pod ciałami zamordowanych rodziców i sióstr. Jedna z sióstr wcześniej została wywieziona na roboty do Niemiec. Pani Józefa jako mała dziewczynka trafiła pod opiekę Sióstr Miłosierdzia w Moszczanach koło Jarosławia, mieszkała tam do ukończenia 7 klasy szkoły powszechnej. Zamieszkała w Przemyślu, gdzie ukończyła szkołę krawiecką, a następnie Studium Nauczycielskie w Rzeszowie. Od 1960 r. mieszkała w Rzeszowie, pracowała jako nauczycielka języka polskiego m.in. w I Liceum Ogólnokształcącym im. ks. Stanisława Konarskiego. Jako wychowawca i ceniony

nauczyciel przekazywała niekłamaną wiedzę o literaturze polskiej. W jej aktach znajduje się zapis: „Nie daje rękami wychowania uczniów w duchu socjalistycznym”. Jest bohaterką filmu „Ocalałam z rzezi” Macieja Wojciechowskiego oraz jedną z opisanych bohaterek książki Anny Herbich „Dziewczyny z Wołynia”. Swoje wspomnienia prezentuje w ramach spotkań „świadka historii” z przedstawicielami młodego pokolenia.

- **Jerzy Dębiec** – urodził się 6 października 1961 r. w Nowym Żmigrodzie. Od 2010 r. pełni funkcję prezesa Towarzystwa Miłośników Nowego Żmigrodu. Prowadzi działania na rzecz ochrony dziedzictwa historycznego na terenie Pogórza Karpackiego i Beskidu Niskiego. Z jego inicjatywy prowadzona jest renowacja grobów powstańców styczniowych: Piotra Nowosielskiego, Jana Siwińskiego, Adolfa Kłapkowskiego, rtm. Mieczysława Żarskiego, oraz mogiły Konfederatów Barskich. We współpracy z Fundacją Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego uczestniczył w inwentaryzacji i renowacji cmentarza żydowskiego w Nowym Żmigrodzie, gdzie znajduje się ok. 1000 macew. Od 15 lat pełni opiekę nad tym najstarszym kirkutem w powiecie jasielskim. Od listopada 2016 r. jest dyrektorem i kustoszem Ośrodka Dokumentacji i Historii Ziemi Żmigrodzkiej – Muzeum im. Leona Karcińskiego. Utworzył w nim ekspozycję poświęconą Konfederacji Barskiej, Powstaniu Styczniowemu, zmaganiom I i II wojny światowej, historii regionu żmigrodzkiego i okolic. Zgromadził kolekcję około 5,5 tysiąca eksponatów i artefaktów historycznych. W związku z 250. rocznicą zawiązania Konfederacji Barskiej podjął działania mające na celu upamiętnienie tego powstania narodowego w Beskidzie Niskim. Odkryto i oznaczono redutę obronną w Mytarce, oznakowano szlak turystyczny do obozu w Grabiu, gdzie walczył i został ranny Kazimierz Pułaski, którego pomnik odsłonięto w Nowym Żmigrodzie. Opracowano materiały historyczne na temat bitwy w Nowym Żmigrodzie, które zostały opublikowane w książce Macieja Śliwy („Konfederacja Barska od Spiszu po Bieszczady”, Kraków 2019). We współpracy z Instytutem Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie zorganizowano szkolenie dla nauczycieli na temat Konfederacji Barskiej oraz młodzieżowy Rajd Szlakiem Konfederatów Barskich. Jest organizatorem wielu wystaw historycznych, lokalnym przewodnikiem historyczno-turystycznym. Jest autorem monografii „Przywrócić pamięć. Piotr Nowosielski – Powstaniec Styczniowy 1863” i książki pt. „Gmina Nowy Żmigród”, razem z Maciejem Śliwą przygotował artykuł pt. „Konfederacki Żmigród” („Płaj”, 2018, t. 56). Uhonorowany został odznaką „Za Zasługi dla Kultury Polskiej” (2010), odznaką „Za Zasługi dla Związku Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych” (2013), Brązowym Krzyżem Zasługi, Srebrnym Krzyżem Zasługi (2019), złotą i srebrną odznaką „Za Opiekę Nad Zabytkami” (2015), złotą odznaką „Za Zasługi dla Pożarnictwa” (2018), Srebrnym Krzyżem Zasługi (2019), „Zasłużony Dla Turystyki” (2016) oraz wieloma odznaczeniami sportowymi. Jako Prezes Towarzystwa Miłośników Nowego Żmigrodu odebrał tytuł Społecznego Opiekuna Zabytków nadany przez starostę jasielskiego.

- **dr Bernadeta Dorota Fryszak** – urodziła się 10 maja 1969 r. w Rzeszowie. Jest absolwentką Liceum Ogólnokształcącego im. ks. Piotra Skargi w Sędziszowie Małopolskim. W 1995 r. ukończyła studia na kierunku filologia polska w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie, studia podyplomowe: „Zarządzanie oświatą”, „Wiedza o kulturze”, „Filologia polska i blok humanistyczno-społeczny”, a także seminarium doktoranckie z zakresu historii w UKSW w Warszawie. Doktor w dziedzinie nauk humanistycznych w dyscyplinie historia (2021). Pani Bernadeta Fryszak jest nauczycielem dyplomowanym języka polskiego i wiedzy o kulturze z 22-letnim stażem pracy pedagogicznej. Od 2014 r. sprawuje funkcję wicestarosty powiatu ropczycko-sędziszowskiego. Z wielkim zaangażowaniem oddaje się pracy społecznej, której jednym z wymiarów jest pielęgnowanie polskiej pamięci historycznej. Jej ogromną pasją jest historia Polski, jest wybitnym znawcą dziejów historii ziemi ropczycko-sędziszowskiej. Zdobytą wiedzę przekazuje młodemu pokoleniu, wyróżnia ją niesłabnący zapał w kształtowaniu patriotycznych postaw młodych ludzi. W ostatnich latach zorganizowała bądź zainicjowała na terenie powiatu ropczycko-sędziszowskiego szereg uroczystości poświęconych ważnym wydarzeniom historycznym, promującym postacie, miejsca i fakty z lokalnej historii. Spośród wielu jej działań na rzecz utrwalania i kultywowania pamięci historycznej należy wyróżnić organizację: Powiatowych Obchodów Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych, Wojewódzkiego Turnieju Poezji i Prozy „Zawsze Wierni”, uroczystości patriotycznych przed Memoriałem Sybiraków i Żołnierzy AK z Podobowdu Sędziszów Małopolski, Forum Kobiet im. dr Grażyny Gęsickiej, Powiatowego Konkursu Twórczości Młodych „Kiedy myślę Ojczyzna”. Jest organizatorką kilkietapowych konkursów historycznych o zasięgu powiatowym, skierowanych do uczniów: „Chrzest Polski – wpływ na państwo pierwszych Piastów”, „100-lecie Niepodległości”, „Od Krewa do Lublina – dzieje unii polsko-litewskich”. W nadzorowanym przez Bernadetę Fryszak Powiatowym Centrum Edukacji Kulturalnej organizowane są wystawy, wykłady, spotkania ze świadkami historii i zajęcia edukacyjne o tematyce historycznej i patriotycznej. Publikuje fotorelacje, zamieszczane w mediach społecznościowych, przybliżając członkom lokalnej społeczności ważne wydarzenia związane z historią lokalną i historią Polski, edukuje, przywraca pamięć. Jest autorką cyklu programów w lokalnej telewizji „Dzieje grobami pisane”, poświęconych osobom zmarłym, związanym z ziemią sędziszowską, lokalnym bohaterom, Żołnierzom Wyklętym, Powstańcom Styczniowym, Legionistom, działaczom samorządowym, profesorom, wychowawcom. Z inicjatywy Zarządu powiatu ropczycko-sędziszowskiego, którego jest członkiem, w 2019 r. został zakupiony dom, w którym spędził dzieciństwo i wczesną młodość żołnierz AK i członek Zrzeszenia WiN – kpt. Karol Chmiel z Zagorzyc. Warte podkreślenia są jej zasługi w popularyzowaniu historii i kultury Żydów na Podkarpaciu, propagowaniu pozytywnego wizerunku relacji polsko-żydowskich. W 2016 r. była głównym organizatorem VIII Obchodów Międzynarodowego Dnia Pamięci o Ofiarach Holokaustu oraz powiatowym koordynatorem i twórcą Społecznego Komitetu Obchodów 150. Rocznicy

Powstania Styczniowego w Gminie Sędziszów Małopolski, programu „Katyń... ocalić od zapomnienia”, obchodów Roku Chopinowskiego w powiecie, była członkiem Społecznego Komitetu Budowy Pomnika płk. Łukasza Cieplińskiego w Rzeszowie, realizatorem programu „Ślady przeszłości” oraz „Ślady przeszłości – uczniowie adoptują zabytki”, jak również opiekunem projektu badawczo-edukacyjnego „Śladami zbrodni”, organizowanego przez Instytut Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie. Za działalność w obszarze edukacji, polityki społecznej, rodzinnej i samorządowej otrzymała: Brązowy Krzyż Zasługi (2010), Srebrny Krzyż Zasługi (2017), Medal KEN (2000), Srebrną Odznakę Sekcji Krajowej OiW, Medal „Wiernie i Wytrwale” przyznany przez PSONI – za wieloletnią, wytrwałą i wierną pracę dla dobra osób niepełnosprawnych (2018), certyfikat i honorowy tytuł „Amicus Familiae”, przyznany przez wojewodę podkarpackiego – za aktywne działania z zakresu wsparcia i pomocy rodzinom (2018), Nagrodę MEN (2005, 2010, 2019), Nagrodę Podkarpackiego Kuratora Oświaty (2001, 2007), Nagrodę Podkarpackiego Kuratora Oświaty – „Nauczyciel wychowujący do wartości”. W 2017 r. została zgłoszona przez Podkarpackiego Kuratora Oświaty do Nagrody im. Jana Rodowicza „Anody”.

- **śp. inż. Stanisław Micał (pośmiertnie)** – urodził się 29 kwietnia 1931 r. w Świlczy, syn Andrzeja i Stefanii z d. Buda. Absolwent Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, Wydziału Elektromechanicznego (1954). Po ukończeniu edukacji pracował zawodowo jako: starszy mistrz produkcji w Krośnieńskich Warsztatach Remontowych (1954–1956), szef produkcji w Rzeszowskiej Fabryce Sprzętu Gospodarczego (1956–1962), zastępca kierownika Działu Kontroli Technicznej w Sanockiej Fabryce Autobusów (1962–1969). Następnie w latach 1969–2002 prowadził w Rzeszowie swój warsztat ślusarski i przetwórstwa tworzyw sztucznych. Od końca lat sześćdziesiątych XX w. działał społecznie, jako członek Cechu Rzemiosł Różnych (1969–2002) i Stronnictwa Demokratycznego (1977–1980). W 1981 r. był współorganizatorem i przewodniczącym NSZZ „Solidarność” Rzemiosła Indywidualnego w Cechu Rzemiosł Różnych. Po 13 grudnia 1981 r. współorganizował Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej oraz Katolickie Tygodnie Historyczne w Rzeszowie i innych miejscowościach województwa rzeszowskiego. W latach 1982–1989 udzielał się społecznie w Komitecie Pomocy Internowanym, Aresztowanym, Skazanym, Pozbawionym Pracy oraz ich Rodzinom przy klasztorze oo. Bernardynów w Rzeszowie (od 1983 r. Diecezjalny Zespół Charytatywno-Społeczny), organizował spotkania opłatkowe Duszpasterstwa Kombatantów AK przy kościele farnym. Od 1984 do 1986 roku był inwigilowany i rozpracowywany przez Wydział V SB WUSW w Rzeszowie w ramach Sprawy Operacyjnego Rozpracowania krypt. „Idol”, a w latach 1986–1988 r. przez Referat V SB RUSW w Rzeszowie, w ramach Kwestionariusza Ewidencyjnego krypt. „Majster”. W latach 1988–1992 wchodził w skład Diecezjalnej Rady Kultury przy biskupie ordynariuszu przemyskim. Był członkiem komitetu organizacyjnego, który doprowadził do wmurowania tablic pamiątkowych: płk. Leopolda Lisa-Kuli 12 maja

1985 r. na kościele farnym w Rzeszowie, mjr. Mieczysława Kawalca 8 listopada
1987 r. na kościele parafialnym w Trzcianie oraz na grobie rodzinnym Sicińskich i
Cieplińskich upamiętniającej płk. Łukasza Cieplińskiego. W latach 1989–1991
przewodniczył Krajowej Komisji Koordynacyjnej Związku Zawodowego Rzemiosła
Indywidualnego NSZZ „Solidarność” w Bydgoszczy. Od 1998 r. był prezesem
Zarządu Okręgu WiN w Rzeszowie. 17 marca 2008 r. został wiceprzewodniczącym
Społecznego Komitetu Budowy Pomnika płk. Łukasza Cieplińskiego w Rzeszowie
oraz sześciu działaczy IV Zarządu Głównego Zrzeszenia WiN. Pomnik został
odsłonięty 17 listopada 2013 r. W latach 2010–2014 przewodniczył Prezydium
Podkarpackiej Rady Komendantów i Osób Represjonowanych. Wraz z powstaniem
Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Rzeszowie ściśle z nim współpracował.
Uczestniczył w sesjach, spotkaniach historycznych z młodzieżą, na których
przekazywał wiedzę o lokalnych bohaterach i ich dokonaniach w obronie wolności.
Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2007). 16 września 2016 r. otrzymał tytuł
działacza opozycji antykomunistycznej. Zmarł 10 czerwca 2020 r. Został
pochowany w Alei Zasłużonych na cmentarzu komunalnym Wilkowyja w
Rzeszowie.

- **Marek Zalotyński** – urodził się 4 lutego 1970 r. w Mielcu. Socjolog,
samorządowiec, regionalista, działacz organizacji patriotycznych. W okresie nauki
w Technikum Mechanicznym w Mielcu czynnie zaangażował się w harcerstwo. Był
drużynowym 14. Mieleckiej Drużyny Harcerzy im. gen. Stanisława Sosabowskiego i
współorganizatorem niezależnego środowiska harcerskiego, związanego z
żyjącymi partyzantami OP Jędrusie. Od 1989 r. był członkiem ZHP, od 1992 r. –
ZHR. Pełnił kolejno funkcje: Harcmistrza, Harcerza Rzeczypospolitej, członka Rady
Naczelnej ZHR, Komisji Rewizyjnej ZHR i Komisji Harcmistrzowskiej Organizacji
Harcerzy ZHR, wiceprzewodniczącego Zarządu Podkarpackiego Okręgu ZHR,
przewodniczącego Komisji Instruktorskiej i Kapituły Harcerza Rzeczypospolitej,
Komendanta Podkarpackiej Chorągwi Harcerzy. W latach 1991–1992 odbył
zasadniczą służbę wojskową w Technicznej Szkole Wojsk Lotniczych w Zamościu.
Marek Zalotyński jest osobą cenioną w lokalnym środowisku, zaangażowaną w
wiele inicjatyw o charakterze wychowawczym, społecznym i patriotycznym, m.in.
w „Wieczornicę patriotyczną”, poświęconą mieleckim strzelcom i legionistom,
„Śpiewanki Patriotyczne”, cykliczne spotkania mielczan z pieśnią patriotyczną, czy
mieleckie „Dyktando Niepodległościowe”. Od 2003 r. jest redaktorem
jednodniówki „Polonia Restituta”, periodyku prezentującego zagadnienia
historyczne i relacje z lokalnych przedsięwzięć o tej tematyce. Współorganizował
projekty: „Polonia Restituta” (2003–07), „Dziedzictwo Kresowe” (2008) oraz
„Majowa Jutrzenka” (2013). W 2004 r. zainicjował na terenie Podkarpacia akcję
„Świąteczna Paczka – Pomoc Polakom na Wschodzie”. Odwiedzał Polski Cmentarz
Wojenny w Katyniu (2003, 2005), skąd przywiózł ziemię katyńską oraz
dokumentację fotograficzną tabliczek memoratywnych mielczan. Był inicjatorem
wmurowania nowych tablic memoratywnych w Mielecką Ścianę Katyńską i

sadzenia dębów katyńskich w Mielcu (1994–2020). Był członkiem ogólnopolskiego Obywatelskiego Komitetu Obchodów Roku Powstania Styczniowego – współorganizował obchody w Mielcu (2013). W ramach Stowarzyszenia Społeczno-Edukacyjnego „Orzeł Biały – Strzelec”, z rzeszowskim Oddziałem IPN organizował i prowadził konferencję edukacyjno-historyczną „Wrzesień ‘39” w Mielcu. Zajmował się postacią ks. Józefa Smaczniaka, który za pracę konspiracyjną został aresztowany i zamordowany przez Niemców w 1942 r. Opublikował poświęcony mu artykuł („Całe życie uczył miłości Boga i Polski. Rzecz o księdzu Józefie Smaczniaku (1895–1942)”, „Rocznik Mielecki” 2012, t. 14-15). Uczestniczył w obchodach 100-lecia walk Legionów Polskich w Karpatach (2014), w Bystricy (Rafajłowej) na Ukrainie – z wykładem. Jest jednym z fundatorów tablicy pamiątkowej w Nadwórnej (Ukraina). Współorganizował wyprawy mieleckich legionistów szlakiem walk II Brygady Legionów w Karpatach Wschodnich na Ukrainie w latach 2018–2019, pod Patronatem Honorowym Prezydenta RP Andrzeja Dudy. W 2014 r. był inicjatorem powstania Obywatelskiego Komitetu Obchodów 75. Rocznicy Zbrodni Katyńskiej w Mielcu, jego staraniem pozyskano środki na odnowienie Mieleckiej Ściany Katyńskiej (2015). Współtworzył obchody Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych na terenie Mielca. Jest członkiem Komitetu Budowy Pomnika Żołnierzy Wyklętych – Niezłomnych w Mielcu, który ma składać się z dwunastu figur żołnierzy podziemia niepodległościowego. Aktywnie współpracuje ze związkami kombatanckimi jest działaczem Towarzystwa Miłośników Ziemi Mieleckiej. Jako członek Związku Strzeleckiego „Strzelec” Józefa Piłsudskiego zainicjował i doprowadził do wskrzeszenia struktur Związku Strzeleckiego na terenie Mielca po 75 latach. Jest instruktorem Jednostki Strzeleckiej 2093 im. gen. broni Władysława Sikorskiego w Mielcu – obecnie pełni funkcję rzecznika jednostki. Od 2014 r. jest radnym Rady Miejskiej w Mielcu, pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Oświaty i Kultury. Przeprowadził proces dekomunizacji miejskiej przestrzeni, współorganizował Obywatelski Komitet Obchodów Setnej Rocznicy Odzyskania Niepodległości w Mielcu. Jest inicjatorem ustawienia Obelisku Niepodległości, posadzenia kilkunastu imiennych drzew – pomników, przywrócenia pierwotnego kształtu Pomnika Wolności w Mielcu. Kolekcjonuje i posiada zbiór odznak harcerskich, w tym krzyży harcerskich. Odznaczony odznaką „Za wysługę lat” – 5 lat służby w Ochotniczej Straży Pożarnej (1990), brązowym (2001) oraz srebrnym (2014) Medalem „Za Zasługi dla Pożarnictwa”, Dyplomem uznania od wojewody podkarpackiego (2003), Medalem „Pro Memoria” (2010), Medalem „Pro Patria” (2014), jubileuszową odznaką 100-lecia walk Legionów Polskich w Karpatach Wschodnich (2014), odznaką „Zasłużony dla NSZZ Solidarność Region Ziemia Sandomierska”, Srebrnym Krzyżem Zasługi (2016), pamiątkową odznaką Obywatelskiego Komitetu Obchodów Stulecia Niepodległości w Mielcu (2017), Nagrodą Prezydenta Miasta Mielca za organizację wydarzeń związanych ze 100-leciem Niepodległości w Mielcu (2018), Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości (2018).

• **Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w**

Rzeszowie – prowadzi działalność w zakresie obrony godności, praw i interesów pracowniczych członków Związku oraz realizacji ich potrzeb materialnych, społecznych i kulturalnych. To organizacja oświatowa, która jest inicjatorem wielu przedsięwzięć przekazujących wiedzę historyczną i patriotyczną młodemu pokoleniu, a szczególnie uczniom podkarpackich szkół. Cechą Regionalnej Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” w Rzeszowie jest dbanie o pamięć o historii. Od lat wspólnie z Instytutem Pamięi Narodowej – Oddział w Rzeszowie organizuje wiele przedsięwzięć i projektów edukacyjnych, których celem jest popularyzowanie najnowszej historii Polski, poznawanie miejsc pamięci związanych z lokalną społecznością oraz przekazywanie treści historycznych w nowoczesnych formach. W związku z kolejnymi rocznicami powstania NSZZ „Solidarność” Regionalna Sekcja zorganizowała grę terenową „Żywe Muzeum”, uczniowie, posługując się mapką, przemierzali szlaki i miejsca mówiące o wprowadzeniu w Polsce stanu wojennego i powstaniu NSZZ „Solidarność” na terenie Rzeszowa i okolic. Zapoczątkowała cykliczny wojewódzki konkurs dziennikarski „Pamięć i tożsamość. Stan wojenny”, którego celem było nagranie reportażu radiowego ze świadkiem historii oraz konkursy plastyczne „Stan wojenny widziany oczyma współczesnych” i „Tak było – stan wojenny”. Z okazji rocznic męczeńskiej śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki przeprowadzono kolejne edycje konkursu wojewódzkiego „Zło dobrem zwyciężaj”, „Zło dobrem zwyciężaj – ks. Jerzy Popiełuszko sługa prawdy i wolności” oraz „Zło dobrem zwyciężaj – Tak żyłem”, skierowane do uczniów szkół podstawowych regionu rzeszowskiego. Inicjatorką wielu cennych działań jest Bogusława Buda, wieloletni nauczyciel i przewodnicząca Komisji Międzyzakładowej NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania. Zapoczątkowała konkurs „Album o Janie Pawle II” i kolejne jego edycje: „Jan Paweł II – święty Papież zawsze w naszej pamięci”, „Święty naszych czasów - Jan Paweł II”, „Papież”, „Święty Jan Paweł II – Orędownik Niepodległości” oraz konkurs plastyczno-literacki „Warto być Polakiem”. 150. rocznica powstania styczniowego stała się okazją do popularyzowania zrywu narodowego grafiką i pędzlem. Konkurs „Powstanie Styczniowe 1863 i jego bohaterowie” zorganizowała Komisja Krajowa NSZZ „Solidarność”, a jego laureaci z Zespołu Szkół Plastycznych w Rzeszowie odebrali nagrody z rąk przewodniczącego Związku Piotra Dudy w Gdańsku. Regionalna Sekcja była organizatorem wielu wystaw prac plastycznych i akcji społecznych: sadzenia dębów w projekcie „Golgota Wschodu”, „Lektury bez cenzury” czy spotkań uczniów rzeszowskich szkół ze świadkiem historii – Anną Leszczyńską, sybiraczką. Od lat współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami, m.in. IPN Oddział w Rzeszowie, ZHP, ZHR, Związkiem Strzeleckim, Klubem im. płk. Łukasza Ciepłińskiego, Historycznym Stowarzyszeniem „Ślad” oraz lokalnymi mediami. Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” nie tylko edukuje ale wspiera finansowo aukcje charytatywne dla Domu Samotnej Matki w Pisarówce i Domu Parafialnego dla Polaków w Drohobyczcu na Ukrainie, budowę pomnika

Żołnierzy Wyklętych czy marszałka Józefa Piłsudskiego w Rzeszowie, remont historycznej Sali BHP w Stoczni Gdańskiej, realizację filmu „Wołyń”. Przedstawiciele Sekcji wraz z poczem sztandarowym uczestniczą w uroczystościach patriotyczno-religijnych organizowanych w Rzeszowie i na terenie całego województwa. Sekcja organizuje wyjazdy na Kresy II Rzeczypospolitej upamiętniające i poszerzające wiedzę historyczną członków i sympatyków „Solidarności”.

Laureaci X edycji Nagrody Honorowej IPN „Świadek Historii”

- **Teresa Marcelina Mielnik** – urodziła się 25 kwietnia 1934 r. w Cieszanowie. Należała do inicjatorów powstania 29 maja 1990 r. Terenowego Koła Sybiraków w Lubaczowie, pełniąc w nim od początku funkcję skarbnika. Ze swojej społecznej pracy na rzecz Koła wywiązuje się z najwyższą starannością, bez reszty zaangażowana w sprawy sybirackie. Teresa Mielnik jest osobą niezwykle aktywną, prężnie działa w Kole, przekazuje swoje wspomnienia dotyczące deportacji Polaków na Sybir. Odwiedza szkoły, przekazując młodzieży wiedzę o tragicznej historii wywózek, w tym także osobiste przeżycia. Spotkania, w których uczestniczy, cieszą się ogromnym zainteresowaniem zarówno wśród nauczycieli, jak i młodych ludzi. Swoją postawą daje żywe świadectwo ogromu cierpień, jakich doznała razem z matką i rodzeństwem w trakcie pobytu na nieludzkiej syberyjskiej ziemi. „Każdy z nas Sybiraków niesie traumę...” – mówi podczas spotkań. Jest niestrudzoną orędowniczką prawdy historycznej. Mając świadomość tego, że życie ludzkie jest bardzo kruche i z roku na rok liczba członków Koła zmniejsza się, pracuje także nad aktywizacją młodszych członków Oddziału, dzieci zesłańców urodzonych już po powrocie rodziców do Ojczyzny z zesłania. Popiera i sama angażuje się w zbiórki na cele patriotyczne i charytatywne, np. budowę Pomnika Katyńskiego, Muzeum Pamięci Sybiru w Białymstoku. Przez cały czas swojej działalności w Kole jest organizatorką spotkań opłatkowych, współorganizatorką Dnia Sybiraka w Lubaczowie, imprez poświęconych upamiętnieniu wywózek na Sybir, współorganizatorką uroczystości upamiętniających rocznice patriotyczne. Bierze czynny udział w Spotkaniach Pokoleń w Oleszycach organizowanych przez Stowarzyszenie „Czas na Pomoc”, podczas których dzieli się swoimi bolesnymi wspomnieniami z czasów zesłania do Kazachstanu, utratą matki i brata, losem ojca, który walczył w Armii Andersa. W 1992 r. wraz z siostrą i siostrzenicą odbyła podróż do Kazachstanu, wróciła do kołchozu w poszukiwaniu grobów swoich bliskich. W miejscu, gdzie byli pochowani, rosły jedynie piołuny. 11 października 2019 r. uczestniczyła jako świadek historii w promocji książki Barbary Janczury „Ponury cień Sybiru. Wspomnienia z zesłania” oraz tomiku wierszy „Zobowiązanie”. Wywiady z Teresą Mielnik stanowią dokumentację Muzeum Kresów w Lubaczowie. Ich fragmenty można było odsłuchać podczas prezentacji wystawy „W sowieckim »raju«. Losy mieszkańców powiatu lubaczowskiego pod

okupacją sowiecką (1939–1941)”, na której zaprezentowano zachowane w rodzinnym albumie fotografie i inne dokumenty. W 2020 r. dokonała aktu odsłonięcia Tablicy Pamięci Sybiraków w Baszni Dolnej, a z okazji 80. rocznicy deportacji Polaków na Sybir oraz 30-lecia działalności Terenowego Koła Związku Sybiraków w Lubaczowie wzięła udział w Objazdowym Dniu Sybiraka. Odwiedziła członków Koła, odznaczonym przekazała pamiątkowe statuetki oraz wręczyła Srebrne Odznaki Honorowe za Zasługi dla Związku Sybiraków. Jej relacje były źródłem do powstania książek „Cierniowym szlakiem. Z piekła Kołymy do Armii Andersa” oraz „Przywrócić pamięć. Wspomnienia Sybiraków Koła w Lubaczowie”. Pamięć o Sybirakach pielęgnuje także poprzez opiekę nad grobami tych, którzy już odeszli. Za swoje zaangażowanie w pracę na rzecz środowiska Sybiraków oraz edukację historyczną młodzieży została odznaczona: Odznaką Honorową Sybiraka, Krzyżem Zesłańców Sybiru, Złotą i Srebrną Odznaką Honorową za Zasługi dla Związku Sybiraków, Medalem „Pro Patria”, Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległość.

- **śp. Kazimierz Rzucidło** – urodził się 27 października 1925 r. w Rudnej Wielkiej, syn Stefana i Marii z d. Chmaj. Szkołę powszechną ukończył w Rudnej Wielkiej i w Rzeszowie. W 1941 r. został wcielony do Baudienstu (niemieckiej okupacyjnej służby budowlanej), w ramach którego pracował w przejętych przez Niemców Państwowych Zakładach Lotniczych – Wytwórni Silników nr 2. Podejrzany o sabotaż został skazany na 5 lat pobytu w obozie pracy w Pustkowie k. Dębicy, 30 czerwca 1942 r. zwolniony. 15 sierpnia 1942 r. został zaprzysiężony przez Kazimierza Gąsiora ps. „Zamora” w szeregi Armii Krajowej, przyjmując ps. „Kowal”. Od 10 listopada 1942 r. do 30 marca 1943 r. uczestniczył w szkoleniu wojskowym prowadzonym przez kpr. Władysława Grabowskiego, uzyskując stopień strzelca. Od stycznia 1943 r. działał w grupie zabezpieczającej kurs podchorążych w Rudnej Wielkiej k. Rzeszowa. Wkrótce potem znalazł się w składzie grupy bojowej dowodzonej przez kpr. pchor. Wiktora Błażewskiego „Orlika”, od marca 1944 r. w bojówce dyspozycyjnej rzeszowskiego Inspektoratu Armii Krajowej pod dowództwem pchor. Stanisława Panka „Gila”. W marcu i maju 1944 r. uczestniczył w zabezpieczeniu trzech wyjazdów bojówki w celu podjęcia próby odbicia z aresztu na Montelupich w Krakowie komendanta Okręgu AK Kraków płk. cc Józefa Spychalskiego „Lutego”. W maju 1944 r. awansował do stopnia kaprała, a we wrześniu tego samego roku – plutonowego. Uczestnik akcji „Burza”. Po wkroczeniu Armii Czerwonej na teren Rzeszowszczyzny, w sierpniu 1944 r., pozostał w konspiracji. Posługiwał się pseudonimem „Rzuk” (Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj) i „Żegota” (Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”). W styczniu 1945 r. awansował do stopnia sierżanta. Zagrożony aresztowaniem ukrywał się przed bezpieką od 1947 r. do 13 lutego 1956 r., gdy ujawnił się przed Wojewódzką Prokuraturą w Rzeszowie. Konspiracyjny ślub ze Stefanią Czyż odbył się w Rudnej Wielkiej, a udzielał go kapelan Placówki AK „Grab” ks. Antoni Olejarka. Pierwsza żona zmarła 19 marca 1951 r. W 1957 r. zamieszkał w

Rzeszowie i kontynuował naukę w szkole średniej. Jego drugą żoną została Czesława z d. Rączka, z którą wziął ślub w 1962 r. W latach 80. zaangażował się w powstanie Duszpasterstwa Armii Krajowej, a od 1989 r. w działalność Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej. Współpracował z Instytutem Pamięi Narodowej Oddział w Rzeszowie, z którym dzielił się swoją wiedzą jako uczestnik działań konspiracyjnych, zgromadził bogaty zbiór dokumentów. 27 września 1999 r. ujawnił władzom magazyn broni rzeszowskiego Inspektoratu AK zlokalizowany w Rudnej Wielkiej (karabiny maszynowe, broń, amunicja, granatnik przeciwpancerny). Był członkiem Klubu im. płk. Łukasza Cieplińskiego. W III RP awansował na stopnie wojskowe: podporucznika (2002), porucznika (2006) oraz kapitana (2015). Odznaczony Orderem Polonia Restituta i Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości. Zmarł 10 czerwca 2020 r., spoczął na cmentarzu parafialnym w Przybyszówce.

- **Marek Wójcik** - urodził się 4 marca 1957 r. w Rzeszowie, jako syn Jana i Danuty z d. Leśko. W latach 1977-1981 studiował filologię germańską w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Rzeszowie. Od stycznia 1981 r. członek, a następnie działacz Niezależnego Zrzeszenia Studentów; od marca 1981 r. członek Senatu WSP; od października 1981 r. przewodniczący Komisji Uczelnianej NZS. Z dniem 4 grudnia 1981 r. skreślony z listy studentów (skreślenie antydatowano). 13 grudnia 1981 r. uniknął internowania i zaczął się ukrywać. 12 stycznia 1982 r. internowany w areszcie śledczym w Załężu k. Rzeszowa; zwolniony 28 czerwca tegoż roku. Od 1 listopada 1982 r. zatrudniony jako pracownik charytatywny w parafii Wniebowzięcia NMP w Rzeszowie (oo. Bernardynów). W okresie od maja do lipca 1983 r. ukrywał się po nieudanej próbie zatrzymania przez SB w dniu 1 maja 1983 r. w Rzeszowie po antykomunistycznej manifestacji. 5 listopada 1983 r. zatrzymany, a następnie tymczasowo aresztowany i osadzony w areszcie śledczym w Załężu k. Rzeszowa; areszt opuścił 12 stycznia 1984 r. (sprawę objęła amnestia z lipca 1984 r.). Od wiosny 1981 r. pozostawał pod stałym i ścisłym nadzorem SB. Jeszcze w czerwcu 1989 r. znajdował się na liście „osób przewidzianych do internowania na wypadek wprowadzenia stanu wyjątkowego”. Od września 1982 do lipca 1989 r., jako członek Regionalnej Komisji Wykonawczej NSZZ „Solidarność” w Rzeszowie, odpowiadał za kształt i tematykę biuletynu „Solidarność Trwa”, organizował siatki kolportażowe, które funkcjonowały do końca działalności konspiracyjnej, osobiście wyjeżdżał m.in. do Warszawy i Krakowa po odbiór prasy niezależnej oraz na spotkania organizacyjne. Działając w Komitecie Pomocy Internowanym Aresztowanym Skazanym i Pozbawionym Pracy oraz Ich Rodzinom przy Klasztorze oo. Bernardynów w Rzeszowie, prowadził dokumentację osób represjonowanych, udzielał im porad prawnych, organizował pomoc finansową. Uczestniczył w procesach politycznych w charakterze obserwatora, a następnie sporządzał relacje na potrzeby prasy niezależnej czy audycji zagranicznych rozgłośni radiowych (np. Radia „Wolna Europa”). Był organizatorem akcji ulotkowych, zwłaszcza w latach 1981-1983.

Współorganizował Katolickie Tygodnie Historyczne (1985–1988), poświęcone najnowszej historii Polski. Uczestniczył w przygotowaniach do wmurowania tablic pamięci Leopolda Lisa-Kuli (1985) oraz Łukasza Ciepłińskiego (1987). Wiosną 1990 r. był jednym z założycieli Dziennika Obywatelskiego „A-Z”, wówczas drugiej w kraju niezależnej gazety codziennej. Od 1 lutego 2002 r. pracuje w Podkarpackiej Regionalnej Kasie Chorych (obecnie Podkarpacki Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia). Od 2002 r. współpracuje z Instytutem Pamięci Narodowej – Oddział w Rzeszowie, zajmując się m.in. redakcją i korektą książek wydawanych przez Instytut. Pomaga również w opracowaniu i przygotowywaniu wystaw i spotkań tematycznych. Chętnie udziela rad w zakresie interpretacji materiałów wytworzonych przez aparat bezpieczeństwa. Regularnie uczestniczy w organizowanych przez Instytut spotkaniach i konferencjach, często podejmując polemikę z prezentowanymi ustaleniami badawczymi. Dodatkowo przekazał Archiwum IPN bogaty zbiór prasy niezależnej i materiałów organizacyjnych „S” z lat 1982–1989. Od lat jest aktywnie zaangażowany w ochronę historycznego dziedzictwa miasta Rzeszowa. Jest inicjatorem licznych upamiętnień osób i zdarzeń związanych z najnowszą historią Polski w wymiarze regionalnym. Chętnie dzieli się swoim świadectwem z młodzieżą szkolną. Uhonorowany nagrodą wojewody rzeszowskiego za pracę w redagowaniu prasy niezależnej i podziemnej oraz za działalność popularyzatorską i dokumentującą dzieje naszego kraju (1990). Odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (2008), Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (2016) oraz Krzyżem Wolności i Solidarności (2016).

- **Towarzystwo Miłośników Lwowa i Kresów Południowo-Wschodnich Oddział Lubaczów** – powstało 21 lutego 2017 r. – powołane przez osoby urodzone na Kresach II RP oraz potomków Rodzin Kresowych. Celem Stowarzyszenia jest gromadzenie, utrwalanie i upowszechnianie pamięci i wiedzy o Lwowie i Ziemiach Kresowych, o historii, dziedzictwie kulturowym i ludziach, którzy je tworzyli. Członkowie Towarzystwa kultywują pamięć o pomordowanych Polakach w rocznicę Narodowego Dnia Pamięci Ofiar Ludobójstwa dokonanego przez ukraińskich nacjonalistów na obywatelach II RP. W 2018 r. z datków Kresowian ufundowano i odsłonięto upamiętniającą te wydarzenia tablicę, która została wmurowana w Sanktuarium Matki Bożej Łaskawej w Lubaczowie. Towarzystwo współpracuje z Miejską Biblioteką Publiczną w Lubaczowie, Powiatowym Centrum Kultury w Lubaczowie, Gminą Lubaczów, Zespołem Szkół im. gen. Kustronia oraz Domem Spotkań z Historią w Warszawie. Wspólnie organizują spotkania autorskie i prelekcje m.in. wykłady Tomasza Kuby Kozłowskiego: „Miasto jak brylant... Lwów w XX-wiecznej poezji polskiej”, „Wrzesień 1939 r. na Kresach”, „Kamienie wołać będą! Janowej Doliny rozkwit i zagłada. Międzypokoleniowe Spotkania o Kresach – Wspomnienia o...”, „Trudne powroty”, które mają na celu uwrażliwić młodych na tragizm tamtych czasów i ludzi. Wraz z PCK w Lubaczowie organizują Konkurs literacki „Kresowe wspomnienia”, którego celem głównym jest ocalenie od zapomnienia losów i

wspomnień Polaków zmuszonych do opuszczenia swoich rodzinnych domów na Kresach Południowo-Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1942-1947. Podsumowanie konkursu „Kresowe wspomnienia” w 2020 r. zrealizowane zostało przy współpracy z IPN Oddział w Rzeszowie. Laureaci oraz zaproszeni goście wysłuchali referatu oraz obejrzeni wystawę pt. „Katyń zbrodnia, która miała być zapomniana”. Wykład poprowadził Zenon Fajger, główny specjalista Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Rzeszowie. Wśród członków Towarzystwa ciągle żywe są wspomnienia piosenek lwowskich, dlatego też od czterech lat organizowane są Koncerty Lwowskie, podczas których wybrzmiewają piosenki Mariana Hemara, Tomcia i Szczepcia oraz innych. Do organizacji przedsięwzięcia zapraszani są artyści z Krakowa, Warszawy, Rzeszowa. W 2018 r. Towarzystwo wydało śpiewnik „Piosenki Kresowe i nie tylko”, w którym znalazły się piosenki patriotyczne, biesiadne, harcerskie. Członkowie TMLiKPW sami zaprojektowali odznakę, która jest wręczana członkom oraz osobom wspierającym działalność Towarzystwa. Członkowie Towarzystwa wyjeżdżają na Ukrainę do Niemirowa i Rawy Ruskiej, by porządkować cmentarze polskie. Ważnym aspektem tej działalności jest integracja środowisk. Co roku w listopadzie członkowie TMLiKPW wspólnie z harcerzami Komendy Hufca ZHP w Lubaczowie, Jednostką Strzelecką 2033 oraz IPN Oddział Rzeszów biorą udział w akcji „Zapał Znicz Pamięci”. Wyjeżdżają do Lwowa na cmentarze Janowski i Łyczakowski, oddając hołd polskim bohaterom. Tego typu działania są żywą lekcją historii i patriotyzmu dla kolejnych pokoleń Polaków. Każdego roku organizowane są wyjazdy szlakiem miejscowości, z których przybyły do Lubaczowa Rodziny Kresowe oraz wycieczki związane z dziedzictwem historycznym i kulturowym Kresów II RP. Podczas wyjazdów uczestnicy spotykają się z członkami Towarzystwa Kultury Polskiej w Tarnopolu, Krzemieńcu, we Lwowie, w Rawie Ruskiej. Każdy wyjazd związany jest także z organizacją pomocy rzeczowej i finansowej. Podczas Festiwalu Dziedzictwa Kresów członkowie Towarzystwa cyklicznie współorganizują kwestę na rzecz renowacji i odbudowy Kościołka Garnizonowego w Hruszowie.

Nagroda Honorowa „Świadek Historii” jest przyznawana instytucjom, organizacjom i osobom fizycznym szczególnie zasłużonym dla upamiętniania historii Narodu Polskiego, których działalność jest zbieżna z ustawową działalnością Instytutu Pamięi Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, w obszarach edukacyjnym, naukowym i wydawniczym. To nasza forma podziękowania za szczególne zasługi dla upamiętniania historii narodu polskiego w regionie. Tytuły „Świadka Historii” przyznaje kapituła, której przewodniczy prezes IPN. Laureatem może zostać osoba fizyczna, instytucja, stowarzyszenie lub organizacja, jak również osoba niebędąca obywatelem polskim. Nagrodę można przyznać pośmiertnie.

[Więcej o Nagrodzie „Świadek Historii”](#)